

El discurs de Guanyem Barcelona:

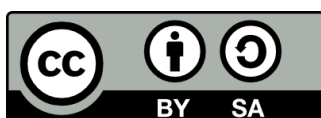
Una anàlisi de la producció discursiva de les formacions post-15M i el seu context

Jaume Ribas i Vilanova
Assignatura de Teories de la Comunicació
2n de Periodisme
Facultat de Ciències de la Comunicació
Universitat Autònoma de Barcelona

Barcelona, 16 de desembre de 2014

Índex de continguts

1. Introducció: l'anàlisi de marcs aplicat al discurs polític.....	3
2. Punt de partida: el marc ideal.....	4
El problema o tema.....	4
El nosaltres o subjecte protagonista.....	4
L'ells o subjecte antagonista.....	4
La solució.....	4
3. El <i>frame</i> 15M.....	6
La visió anteriorment hegemònica.....	6
El nou <i>frame</i> 15M, els seus efectes i la seva construcció.....	7
4. El discurs d'Ada Colau.....	9
La primera part del discurs, pur <i>framing</i>	10
La segona part del discurs, el “nosaltres” des del populisme.....	11
Altres consideracions: els universals.....	12
Annex.....	13
Transcripció del discurs “I ens preguntaran qui som” d'Ada Colau.....	13
Primera part del discurs.....	13
Segona part del discurs.....	13
Taula del tipus de marc ideal segons Antonio Rivas.....	15
Taula del tipus de marc ideal segons Raimundo Viejo.....	16
Taula de demandes d'agregació de subjectes.....	17
Bibliografia.....	18

Aquest treball pot ser distribuït, copiat i exhibit per tercers, sempre citant-ne l'autoria. Les obres derivades han d'estar sota els mateixos termes que l'obra original.

1. Introducció: l'anàlisi de marcs aplicat al discurs polític

La proposta d'aquest treball és aplicar l'anàlisi de marcs (*frame analysis*), com a metodologia d'anàlisi discursiva, a un discurs d'Ada Colau de Guanyem Barcelona, com a paradigma d'organització política sorgida en el reflux de les onades de mobilització iniciades pel 15M. Així doncs, pretenem fer servir la tasca desenvolupada per teòrics com Erving Goffman i Snow i Benford, però, en especial, per autors més contemporanis com George Lakoff, Raimundo Viejo o Antonio Rivas per entendre de quina manera s'articulen els discursos de l'autodenominada “nova política”.

Per això, recorrerem al discursos que he considerat paradigmàtics d'aquestes formacions per a intentar estudiar: 1) el marc interpretatiu sobre el qual operen (*master frame*) i 2) el marc interpretatiu des del qual operen, és a dir, com quallen el seu discurs i les seves solucions amb la visió hegemònica de la realitat social.

Abans que res, però, caldrà definir què és un marc interpretatiu o *frame*. D'acord amb Viejo¹, l'anàlisi de marcs és una variant particular de l'anàlisi del discurs. L'autor identifica principalment dos motius pels quals el *frame analysis* cobra pes específic dins les ciències socials. Per una banda, ho atribueix al gir culturalista de les ciències socials esdevingut per la creixent importància de la “societat de la informació”, afavorint els enfocaments culturals en detriment dels enfocaments institucionalistes i d'altres esquemes de tipus socioeconòmic. Per l'altra, menciona el canvi de paradigma en les pràctiques polítiques, on la política parlamentària i de partit perd importància i capacitat d'agència? en favor dels moviments socials. El lingüista nord-americà i un dels principals teòrics del *frame analysis*, George Lakoff, defineix els marcs d'aquesta manera:

*Els marcs són estructures mentals que donen forma a la manera com veiem el món. En conseqüència, modelen els objectius que perseguim, els plans que fem, la manera com actuem i allò que considerem que és un bon o un mal resultat de les nostres accions.*²

Així doncs, el *frame analysis* apareix com una proposta metodològica per analitzar els discursos mobilitzadors de les noves formes de política, la política del moviment, aparegudes en les societats post-industrials. Aquestes noves formes vénen a superar les organitzacions modernes (partits i sindicats, principalment) i introdueixen nous actors, amb múltiples veus i articulacions diverses, que conformen “un sol moviment”. Les diferents associacions de veïns que conformen el moviment veïnal, les associacions de dones que articulen el moviment feminista o l'enorme varietat d'organitzacions ecologistes en serien alguns exemples.

L'auge de la importància dels moviments com a actors polítics rellevants és un dels trets més característics dels darrers trenta o quaranta anys. El politòleg Ronald Inglehart va estudiar la interacció de moviments i partits, així com la seva influència sobre la política i el creixement de la mobilització política en funció de clivelles particulars (ecologisme, feminisme, reconeixement de les minories, etc.).

*It [the newer mode of participation] is a more issue-oriented participation, based less on established bureaucratic organizations than on ad hoc groups; it aims at effecting specific policy changes rather than simply supporting “our” leaders.*³

---

1 Viejo, Raimundo. (2008). *Frame Analysis: Encuadre teórico, operacionalización empírica, líneas de investigación*. Barcelona: Seminari IGOP (UAB)

2 Lakoff, George. (2004). *No penses en un elefant!: Llenguatge i debat polític*. (1a de., p. 9). Barcelona: Viena Edicions.

3 Inglehart, Ronald. (1977). *The silent revolution: Changing values and political styles among western polytics*. (p. 300). Princeton, New Jersey: Princenton University Press

2. Punt de partida: el marc ideal

Alguns autors han elaborat propostes sobre com analitzar marcs. Són esquemes d'un marc ideal, que inclouen tots els elements. En el discurs, sovint s'empren reduccions d'aquests esquemes i s'emfatitzen només algunes parts del marc. Tanmateix, quan el marc està ben construït, *ressona* com un tot, encara que només s'al·ludeixi a una part. Anomenam aquest fenomen *symbolic package* o empaquetatge simbòlic. Aquesta estratègia permet activar tota la sensibilitat que l'audiència vincula a un marc sense necessitat de desenvolupar-lo sencer en un discurs.

Per aquest motiu, quan analitzem els discursos en base a l'esquema proposat, veurem que alguns aspectes queden buits o poc desenvolupats. Els esquemes que hem fet servir per analitzar la construcció del discurs en aquest treball són dos, l'elaborat per Raimundo Viejo i l'elaborat per Antonio Rivas⁴.

En qualsevol cas, ambdós models divideixen el marc ideal en quatre parts, tot i que en variï l'ordre, la prioritat o les subdivisions: identificar el problema o tema, identificar el “nosaltres” o subjecte protagonista, identificar “l'ells” o subjecte antagonista i proposar una solució.

El problema o tema

És l'eix que vertebra i dona sentit al marc. No hi ha *frame* sense un tema a *problematitzar*. Per posar un exemple, en el marc del feminisme, parlarem de “dona” com a tema, i el problematitzarem emfatitzant la discriminació que pateix la dona.

El nosaltres o subjecte protagonista

Tot marc ha de plantejar uns afectats per un problema, que s'erigeixen com agents de canvi que han de fer possible la solució d'aquest.

L'ells o subjecte antagonista

El marc és un plantejament essencialment dicotòmic. Per això, tot “nosaltres” necessita un “ells” antagonista. La formació del subjecte protagonista depèn, en aquest esquema, de l'oposició a l'enemic o al problema. És una creació per contraposició.

La solució

El marc és una interpretació de la realitat, que l'explica, però que també indueix a l'acció. Per això, necessita no només polititzar la realitat, sinó expressar solucions i vies per a que aquesta es dugui a terme. Exemplifiquem-ho: en els moviments pel dret a l'habitatge, la solució és parar els desnonaments; i en els moviments que tenen una traducció en el camp electoral, la solució (o part de la solució) és anar a votar.

Generalment, el *frame analysis* s'ha utilitzat, com a mètode, per analitzar i explicar la producció de discurs dels moviments socials. Tot i així, en aquest treball intentarem anar un pas més enllà per aplicar-lo a formacions polítiques constituïdes com a partits *tradicionals*.

Hem de tenir en compte que, en el cas concret de Guanyem, el partit neix del moviment, l'integren activistes i funciona, a nivell organitzatiu, més com a moviment que com a partit: sense estructures verticals, amb una organització molt distribuïda i plena de comissions i subcomissions, sense quadres del tot estables, etc⁵.

---

4 Vegeu-les tots dos models a l'annex.

5 Guanyem Barcelona. Participa – Guanyem Barcelona. Consultat desembre de 2014 a

3. El frame 15M

El moviment 15M fou un moviment ciutadà de protesta sorgit els dies posteriors a la manifestació convocada per *Democracia Real Ya* i altres col·lectius pel quinze de març de 2011. Prengué la forma d'acampades de resistència pacífica a les places d'arreu de l'Estat espanyol i concretà les seves demandes en l'exigència de “més democràcia”. Això és, formes de govern més participatives, dures crítiques al binomi PP-PSOE, exigència d'una separació efectiva de poders, no intromissió dels poders econòmics i financers en les decisions polítiques, etc.

El 15M tingué gran ressò mediàtic a nivell estatal i internacional i, si bé no tingué un efecte immediat sobre la política espanyola, suposà un punt d'inflexió amb conseqüències a més llarg termini, algunes encara incertes.

La principal fita aconseguida pel 15M no fou de caire electoral, sinó de caire cognitiu i discursiu. Després del 15 de març sortiren a debat qüestions i perspectives fins aleshores inexistents o marginals. Així doncs, podem afirmar que el 15M suposa, principalment, la irrupció d'un marc nou que desafia l'*statu quo* políticoeconòmic espanyol per primera vegada després de la Transició. Per explicar aquest fenomen podem recórrer al concepte d'*alliberament cognitiu*, tal i com l'explica el sociòleg Néstor García:

El concepto de liberación cognitiva (McAdam, 1982 y 1989), que alude a la transformación de la conciencia de los potenciales participantes en una acción colectiva. Ésta se da en tres sentidos, que a su vez son acumulativos (es decir, se deben dar de manera secuencial, en fases): primero el sistema pierde legitimidad; a continuación, los afectados por un problema salen de su aletargamiento, superan el fatalismo o resignación y exigen cambios saliendo de su estado de inacción; finalmente, se genera un nuevo sentido de eficacia al percibir expectativas de éxito y logro de resultados de la acción colectiva.⁶

Portant tot això al *frame analysis*, l'alliberament cognitiu que suposa el 15M enceta el moment d'irrupció d'un marc nou que desafia el marc hegemònic, que podem anomenar el *master frame* post-Transició⁷, i dóna peu a la formació d'un discurs contrahegemònic destituent.

Si prenem seriosament la consideració de George Lakoff sobre què suposa el canvi de marc, ens podem aproximar a la transcendència i l'impacte reals del 15M en aquest camp.

En la política, els marcs que tenim donen forma a les polítiques socials i a les institucions que creem per portar-les a terme. Canviar els nostres marcs és canviar tot això. Canviar els marcs ja és un canvi social.⁸

La visió anteriorment hegemònica

La construcció d'aquest *frame* 15M és “obra” dels impulsors de la manifestació del quinze de maig de 2011, dels impulsors de l'acampada posterior i de totes les persones i organitzacions que en participaren després. També ho és dels mitjans, que projectaren el missatge del 15M fora de les places.

<https://guanyembarcelona.cat/participa/>

6 García Montes, Néstor. (2013) Aproximación teórica al estudio de la acción colectiva de protesta y los movimientos sociales. Red Cimas. Consultat desembre de 2014 a

http://www.redcimas.org/wordpress/wp-content/uploads/2013/03/t_aproximacion_teorica_mmss_garcia.pdf

7 És el que alguns autors com Guillem Martínez vénen anomenant “CT” o “Cultura de la Transició”. S'hi entra més a fons en els següents apartats.

8 Lakoff, George. (2004). *No pensis en un elefant!: Llenguatge i debat polític*. (1a de., p. 9). Barcelona: Viena Edicions.

Abans d'intentar entendre la creació del cos argumental del 15M, potser fóra bo intentar explicar la mentalitat -hegemònica- anterior. Alguns l'han anomenat Cultura de la Transició, i aquí ens hi hem referit abans com a *master frame* post-Transició.

El periodista Guillem Martínez acuñó el término de Cultura de la Transición (CT) para nombrar la cultura -en sentido fuerte: manera de ver, de hacer y de pensar- que ha sido hegemónica en España durante los últimos treinta años, la que nace con la derrota de los movimientos radicales de los setenta (movimiento obrero autónomo, contracultura, etcétera).

La CT es una cultura esencialmente "consensual", pero no en el sentido de que llegue a acuerdos mediante el diálogo de los desacuerdos, sino de que impone ya de entrada los límites de lo posible: la democracia-mercado es el único marco admisible de convivencia y organización de lo común, punto y final.⁹

Aquesta visió és la que el 15M i els seus efectes posen en qüestió, sobre la qual i contra la qual construeixen el seu discurs i el seu marc.

Cal tenir en compte que l'estudi de la CT té molt d'anàlisi de marcs i *cultural studies*. Ho diu Guillem Martínez, el coordinador de "CT o la Cultura de la Transició" en el primer capítol del llibre: "Ha recurrido para ello a la antropología cultural, a teorías de la recepción, a la *teoría de los marcos* y a los *cultural studies*"¹⁰. Així doncs, hem de donar per fet que el concepte CT i tota la literatura que l'envolta i el *frame analysis* es retroalimenten, i són tots dos elements vàlids per a l'estudi de la mentalitat i de la visió hegemònica de les coses en l'Espanya que inaugura la Transició i que comença a tancar (o intenta començar a tancar) el 15M.

El nou frame 15M, els seus efectes i la seva construcció

Els efectes del 15M esdevenen electoralment palpables en el cicle que inauguren les eleccions europees de maig de 2014 i que seguiran les municipals i autonòmiques (en 7 autonomies), les generals i les autonòmiques (en algunes autonomies més), sense comptar que hi pot haver eleccions anticipades a Catalunya en qualsevol moment. Tanmateix, la palanca d'aquest canvi electoral és la irrupció dels cinc eurodiputats de Podem i la baixada del binomi PP-PSOE per sota del 50% dels vots emesos¹¹ en les europees de maig.

La causa no l'hem de cercar tant en la traducció electoral del 15M¹², com en l'efecte en termes discursius i cognitius de la irrupció del 15M. Això és, altra vegada, en el moment d'inflexió i d'alliberament cognitiu que suposa la seva irrupció, i en el nou marc contrahegemònic que enceta.

A l'hora de concretar i d'entrar a analitzar les claus d'aquest *frame 15M*, podem recórrer a les construccions teòriques de marcs ideals i, més tard, servirà per veure com les formacions post-15M

---

9 Martínez, Guillem (coord.). (2012). *CT o la Cultura de la Transición: Crítica a 35 años de cultura española* (2a ed., p. 37-38). Barcelona: debolsillo.

10 Martínez, Guillem (coord.). (2012). *CT o la Cultura de la Transición: Crítica a 35 años de cultura española* (2a ed., p. 13). Barcelona: debolsillo.

11 Cué, Carlos E. (26 maig 2014). *Pierde el bipartidismo tras el fuerte castigo de los electores a PP y PSOE* a http://politica.elpais.com/politica/2014/05/25/actualidad/1401029782_739281.html

12 Kassam, Ashifa. (5 juliol 2014). 'Yes he can!' How Spanish indignado Pablo Iglesias aims to use a wave of protest to build 'a decent country' a <http://www.theguardian.com/world/2014/jul/06/pablo-iglesias-indignado-podemos-spain>

(Podem, plataformes com Guanyem i fins i tot, en alguns anàlisis, les CUP¹³ o Anova-AGE¹⁴) es reproduïx i s'al·ludeix a aquest marc.

A més, el 15M és més procliu a ser analitzat des de l'emmarcament pel fet de ser *més moviment* que Guanyem, que tot i que és el tema central d'aquest assaig no deixa de ser una plataforma electoral¹⁵.

13Viejo, Raimundo; Moruno, Jorge; Montoya, Marcos. (2 desembre 2012). *Las CUP explicadas a la izquierda española* a <http://blogs.publico.es/dominiopublico/6196/las-cup-explicadas-a-la-izquierda-espanola/>

14Ascón, Miguel. (6 octubre 2012). *Beiras logra captar el apoyo del 15-M ourensano* a http://www.lavozdegalicia.es/noticia/ourense/2012/10/06/beiras-logra-captar-apoyo-15-m-ourensano/0003_20121006C6991.htm

15Als darrers paràgrafs de l'apartat "2. Punt de partida: el marc ideal" trobareu una explicació de per què analitzem el discurs de Guanyem des del *frame analysis*, una metodologia aplicada sobretot a la política de moviment (i no tant de partit).

4. El discurs d'Ada Colau

Els discurs “I ens preguntaran qui som” el va pronunciar Ada Colau en la presentació de Guanyem Barcelona dimarts 15 de juliol a les Cotxeres de Sants en un acte de presentació amb més de 400 persones¹⁶ ¹⁷. El vídeo del discurs es pujà al canal de YouTube de Guanyem de Barcelona el 18 de setembre i, des de llavors, la plataforma va treballar per difondre'l per les xarxes socials, aconseguint certa viralitat i gairebé 30.000 visites¹⁸.

La part principal del discurs d'Ada Colau és la construcció d'un subjecte protagonista capaç d'esdevenir agent de canvi en la vida política de la ciutat de Barcelona. Des de fora de la tradició del *frame analysis*, Ernesto Laclau explica la construcció d'aquest subjecte com a articulació de demandes concretes enfrontades a una elit com un tot, com a *universal*:

Podríamos preguntarnos por qué las acciones sociales siempre deben concebirse como demandas. La razón, como lo explicamos en nuestro libro, es que el sujeto siempre es el sujeto de la falta, siempre surge de una asimetría entre la plenitud (imposible) de la comunidad y el particularismo de un lugar de enunciación. Eso también explica por qué los "nombres" de la plenitud siempre van a provenir de investir radicalmente una determinada particularidad con un valor "universal": nuevamente, la elevación de un objeto particular a la dignidad de Cosa. Pero es importante darse cuenta de que esa investidura no deja inmodificado al objeto particular; ella lo "universaliza" al inscribirlo en una infraestructura de relaciones equivalenciales.¹⁹

D'aquesta manera, veiem com la construcció del subjecte depèn de l'articulació de demandes col·lectius diversos²⁰ en una superestructura (Guanyem) que els dona veu i les construeix sinèrgicament (quan la força conjunta de les demandes és més potent que la força de la suma de cada demanda de forma individual). En aquest discurs, Ada Colau emfatitza la construcció del nosaltres o subjecte protagonista. El propi títol del discurs (Ens preguntaran qui som) ja és indicatiu de quina és la intenció principal. En la fase de Guanyem en què es pronuncia, l'objectiu principal de l'organització era construir-se com a tal, definir-se i aglutinar com més gent millor al seu voltant.

Així mateix, però, destaca la manera en què tota apel·lació a un pas del cos social a què es dirigeix Guanyem es fa amb, com a mínim, una altra intenció: contraposar-la a l'ells o subjecte antagònic (definint aquest ells). A més, tot sovint s'utilitza aquesta apel·lació a part del “nosaltres” per fer referència a altres parts del *frame*, com ara la rememoració de victòries passades, la dramatització del problema, etc.

Abans d'entrar a analitzar part per part el discurs, explicaré com l'hem dividit. En una primera part, Ada Colau fa una construcció ràpida del *frame* de Guanyem, explica per què ha sorgit, identifica els enemics i enceta algunes propostes de canvi.

En la segona part, la més llarga, enumera i explica tots els col·lectius que pretén representar des de Guanyem. Així mateix, també aprofundeix en el *frame* del principi, concretant l'ells, per exem-

¹⁶Web del Centre Social de Sants. Consultat desembre de 2014 des de

<http://www.centrosocialdesants.org/guanyem-barcelona-es-presenta-a-sants/>

¹⁷Europa Press. (16 juliol 2014). *Más de 400 personas participan en el encuentro de Guanyem Barcelona en Sants*, a <http://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20140716/54411176758/encuentro-guanyem-barcelona-sants.html>

¹⁸Guanyem Barcelona. (18 setembre 2014) “I ens preguntaran qui som” Discurs d'Ada Colau per Guanyem Barcelona #SomGuanyem. Recuperat octubre 2014 des de <https://www.youtube.com/watch?v=BpolvIII-eU>

¹⁹Laclau, Ernesto. (2006). *Por qué construir un pueblo es la tarea principal de la política radical*. (p. 11-12) Cuadernos del CENDES, mayo-agosto, 1-36.

²⁰Vegeu-los tots la taula de demandes d'agregació de subjectes a l'annex.

ple. Aquesta segona part juga també una part fonamental en la construcció del marc: l'explicació del nosaltres. Tot i així, tot i que se li pot atribuir aquesta funció, he considerat que havia de ser analitzada per si mateixa (i no només respecte al frame general que Ada Colau construeix). Per això, he hagut de defugir del *frame analysis* i recórrer a altres teories polítiques i de la comunicació.

La primera part del discurs, pur framing

Aquesta primera part del discurs està analitzada en la Taula 1: a la columna esquerra hi ha el discurs literalment transcrit d'Ada Colau, i a la columna de la dreta, les funcions concretes que fa cada oració segons l'esquema de Rivas²¹.

Tula 1: Anàlisi del discurs d'Ada Colau segons les estratègies d'emmarcament descrites per Rivas

Discurs d'Ada Colau	Estratègies d'emmarcament segons Rivas
Sabem que qui té el poder avui està molt ben organitzat, i fa molt de temps que té el poder i està molt acostumat a tenir-lo i a tenir-lo amb impunitat .	3.1 Personalitzar els actors responsables del problema (qui té el poder) ²²
	5.3 Moralització: considerar els destinataris de la protesta agents no legítims per a la comunicació (impunitat) ²³
	5.4 Considerar els destinataris de la protesta sospitosos de corrupció (impunitat)
I evidentment, quan han vist que ens estem organitzant des de la ciutadania , està clar que no ens ho posaran fàcil . Ens diran idealistes, ens diran que som bona gent, que som simpàtics, que som activistes, ens diran antisistema, ens diran alternatius i ens intentaran , encara més, ridiculitzar, silenciar, criminalitzar .	6.1 Mostrar que es representen interessos col·lectius i universals (ciutadania)
	5.2 Atribuir intenció als destinataris de la protesta; deslegitimar-los (no ens ho posaran fàcil; ens intentaran [...] ridiculitzar, silenciar, criminalitzar)
I ens tracten d'intrusos, en el que diuen que és una democràcia , quan hauria de ser la millor de les notícies que la ciutadania s'autoorganitzi per decidir què és el que vol i com ho vol fer.	2.1 Concretar el tema com a problema referint-lo a l'experiència quotidiana (diuen que és una democràcia)
	6.1 Mostrar que es representen interessos col·lectius i universals (la ciutadania)
Això és democràcia i “tot lo demás” són paraules. No som intrusos, som protagonistes i volem ser protagonistes d'aquesta ciutat i de la revolució	1.1 Indicar una qüestió de debat i assignar-li un concepte (democràcia)
	6.2 Autocaracteritzar-se amb un valor social central (democràcia)

21Rivas, A. (1998). *El análisis de marcos: una metodología para el estudio de los movimientos sociales*. A Ibarra, Pedro i Tejerina, Benjamín. *Los Movimientos sociales. Transformaciones políticas y cambio cultural* (p. 209). Madrid, Trotta, 1998.

22Podeu consultar l'esquema on Rivas desenvolupa les estratègies d'emmarcament a l'annex. Els números corresponen a l'esquema original i identifiquen dimensió o tema, el primer, i estratègia, el segon. Entre parèntesis, i també en negreta, hi ha la part del text amb què identifiquem cada estratègia.

23Vegeu que el 3 correspon a la definició dels agents responsables del problema i el 5, al destinataris de la protesta. Sovint són el mateix agent, especialment en política parlamentària o representativa. Per això, les tècniques començades en 3 i 5 coincideixen sovint i es donen alhora.

democràtica que està en curs.	6.1 Mostrar que es representen interessos col·lectius i universals (som protagonistes)
	6.2 Autocaracteritzar-se amb un valor social central (ciutat ²⁴)
En qualsevol cas, ens diuen: “qui sou vosaltres?”. Clar, no cometem l'arrogància de dir que som tothom ²⁵ . Però som la gent que està a peu de carrer, som la gent normal, som la gent senzilla, que parlem amb els nostre veïns cada dia, que a diferència dels polítics professionals agafem el transport públic cada dia, que tenim feines precàries cada dia i que veiem el que hi ha cada dia, no? I per “lo” tant, segurament tenim un pols ciutadà i de la realitat bastant més acurat que els polítics professionals .	3.1 Personalitzar els actors responsables del problema (els polítics professionals)
	2.1 Concretar el problema referint-lo a l'experiència quotidiana (tenim feines precàries)

La segona part del discurs, el “nosaltres” des del populisme

El discurs d'Ada Colau té dues parts plenament diferenciades, com ja hem dit. La primera, més general, diagnòstica i radiografia la situació, traça el cos del discurs de Guanyem, identifica el problema, esbossa l'enemic, dramatitza la realitat, etc.

La segona part, que analitzarem ara, compleix una funció diferent: defineix l'actor de canvi. “I ens preguntaran qui som” és això. Enunciar-se a un mateix. Explica tot el que vol encabir Guanyem, els actors que vol representar, la manera en què vol fer-ho i quins són els seus interessos. Aquesta part del discurs es pot i s'ha d'analitzar des del *frame analysis*²⁶, però potser altres teories ens donaran encara més eines per a comprendre-la del tot.

Les teories sobre el populisme, tal i com l'entén l'autor argentí Ernesto Laclau, són potser l'eina més potent per a explicar la creació de subjectes i identitats polítiques en contextos com aquest. Segons Laclau, en moments d'excepcionalitat i de col·lapse dels sistemes polítics o de partits, una part de les demandes d'alguns sectors no són canalitzades pels canals “normals” de la institucionalitat oficial i poden ser articulats en un únic discurs que els doni cabuda i en un únic actor que els representi.

La política adviene cuando las demandas sociales chocan con un sistema que las niega, y aparecen distintos proyectos que disputan por articularlas. [...] Toda política es hegemónica; supone una fuerza capaz de galvanizar una serie de demandas insatisfechas. [...] Hoy la gran dificultad es cómo constituir un sujeto colectivo, cómo hacer que muchas demandas se conjuguen en una identidad común. [...] La cuestión es que lo que puede llegar a ser antisistémico no son las propuestas concretas de un grupo u otro, es simplemente el hecho de que ciertas demandas, que de pronto no son tan corrosivas respecto al sistema en sus objetivos específicos, representen algo que ponga en cuestión un arreglo más global; ahí es

24Una part fonamental de la construcció discursiva a la identificació pròpia amb valors universals -universalment reivindicables-. És el que Laclau anomena “significants flotants” i que veurem més envant.

En el discurs de Guanyem, “democràcia” i “ciutat/Barcelona” són dos significants comuns.

25Veurem en el sub-apartat “Altres consideracions” la importància profunda d'aquesta afirmació, que guarda relació amb la dicotomització de l'espai polític i la construcció del subjecte protagonista.

26Vegeu que en els dos esquemes de marcs ideals de l'annex hi ha un apartat dedicat a la construcció del “nosaltres”, expressat d'una o altra manera. En la introducció d'aquest treball també s'ha mencionat la construcció del “nosaltres” o subjecte protagonista.

*donde yo veo la posibilidad de un cambio. [...] Pero de lo que estoy seguro es de que eso va a ser siempre resultado de una aglutinación de demandas, que pueden ser demandas aparentemente muy puntuales, pero su efecto global puede ser más álgido.*²⁷

Així doncs, tenim demandes de grups que es concreten i s'aglutinen en torn a un determinat actor, que s'assegura la representació de l'oposició a l'*statu quo*. En el discurs que analitzem, apareixen almenys dotze grups portadors de demandes que Guanyem aspira a representar²⁸. Per intentar comprendre la funció i la força d'aquestes demandes en la construcció d'un sol bloc d'oposició, podem recórrer a les paraules d'Íñigo Errejón en un debat televisat sobre populisme.

*No se trata de sumar actores. Se trata de articular, que es una cosa diferente de poner juntos, de yuxtaponer, como un sector, otro, otro y otro. Si no que se trata de ser capaces de producir un conjunto nuevo, un horizonte nuevo, que es un creación que es, digamos, que es multiplicación. Que es más que la suma de cada uno de los actores. No se trata de hacer alianzas, se trata de construir una voluntad popular nueva que reivindique con éxito para sí la representación del interés nacional.*²⁹

Altres consideracions: els universals

Una part important del discurs d'Ada Colau es dedica a la disputa -això és, a atorgar-se la representació de- certs universals o significants universalment entesos com a positius. Aquests dos universals són, en aquest cas, “democràcia” i “ciutat/Barcelona”. Això és fàcilment atribuïble a, per una banda, la gènesi i l'origen de Guanyem Barcelona, així com la seva insistència en la clivella democràtica, i per l'altra, a l'abast local de la formació i el tipus d'eleccions, només municipals.

Podem entrar a estudiar aquesta disputa des de dues perspectives, però sempre des d'una visió completa del discurs. Per una banda, des de l'emmarcament, hem de tenir en compte que els dos models que hem fet servir al·ludeixen d'una o altra manera a la disputa dels universals. Antonio Rivas menciona la necessitat de “mostrar que es representen interessos col·lectius i universals” i “autocaracteritzar-se amb un valor social central”. Així mateix, Raimundo Viejo menciona la necessitat de “crear un greuge reivindicant valors abstractes”.

D'altra banda, però, la reivindicació i la disputa pel sentit de certs “significants buits” o “significants flotants” és part essencial del populisme de Laclau que hem mencionat en l'apartat anterior, totalment complementari a la construcció del “subjecte-poble” per agregació de demandes³⁰.

---

27 *Entrevistas a Ernesto Laclau*. CDC, Caracas, v. 22, n. 58, gener 2005. Recuperat desembre 2014 des de http://www.scielo.org.ve/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1012-25082005000100008&lng=es&nrm=iso

28 Vegeu-los tots la taula de demandes d'agregació de subjectes a l'annex.

29 Fort Apache. (2014, novembre 19). *Alberto Garzón e Íñigo Errejón debaten sobre populismo* [vídeo]. Recuperat desembre, 2014 des de <https://www.youtube.com/watch?v=CXd-WQH9j3c>

30 Laclau, Ernesto. (2005). *La Razón populista*. El Salvador; Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica

Annex

Transcripció del discurs “I ens preguntaran qui som” d'Ada Colau

Discurs pronunciat el dimarts 15 de juliol de 2014 en la presentació de Guanyem Barcelona a les Cotxeres de Sants. Consulteu-lo online en el següent enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=BpoIvIII-eU>

Primera part del discurs

Sabem que qui té el poder avui està molt ben organitzat, i fa molt de temps que té el poder i està molt acostumat a tenir-lo i a tenir-lo amb oportunitat. I evidentment, quan han vist que ens estem organitzant des de la ciutadania, està clar que no ens ho posaran fàcil. Ens diran idealistes, ens diran que som bona gent, que som simpàtics, que som activistes, ens diran antisistema, ens diran alternatius i ens intentaràn, encara més, ridiculitzar, silenciar, criminalitzar. I ens tracten d'intrusos, en el que diuen que és una democràcia, quan hauria de ser la millor de les notícies que la ciutadania s'autoorganitzi per decidir què és el que vol i com ho vol fer. Això és democràcia i “tot lo demás” són paraules. No som intrusos, som protagonistes i volem ser protagonistes d'aquesta ciutat i de la revolució democràtica que està en curs.

En qualsevol cas, ens diuen: “qui sou vosaltres?”. Clar, no cometem l'arrogància de dir que som tothom. Però som la gent que està a peu de carrer, som la gent normal, som la gent senzilla, que parlem amb els nostres veïns cada dia, que a diferència dels polítics professionals agafem el transport públic cada dia, que tenim feines precàries cada dia i que veiem el que hi ha cada dia, no? I per “lo” tant, segurament tenim un pols ciutadà i de la realitat bastant més acurat que els polítics professionals.

Segona part del discurs

I qui som? En primer lloc, deixeu-me dir que som dones, som moltes dones que estem infrarepresentades en els espais de decisió, en els espais de poder polític, i estem sobrerrepresentades en la cura invisible que fa possible la vida de tothom, dels rics i dels pobres. Som les veïnes, les veïnes i els veïns, som els barris que han protagonitzat les millors conquestes d'aquesta ciutat, que no s'haguessin produït sense les lluites veïnals de les darreres dècades, som també els veïnes i les veïnes que avui ens estem organitzant per fer front als desastres que s'estan creant per fer front als desastres que avui s'estan creant des de les institucions amb connivència amb els poders fàctics econòmics. Som també la gent treballadora, la gent que ha de treballar per arribar a final de mes, perquè si no, no arriba a final de mes perquè no vivim de renda. I som també la gent aturada, però que encara que no tinguem feina, tenim totes les capacitats del món i tot el dret a participar i ser protagonistes de la revolució democràtica. I tenim dret a tenir una renda garantida perquè tothom té dret a una existència digna.

Som també la gent que avui està defensant l'economia del futur, la gent que té i que defensa el petit comerç, el comerç tradicional, l'economia social i solidària, les cooperatives.. Que estan intentant teixir una economia sostenible davant de l'economia especulativa, depredadora, saquejadora de les multinacionals que venen a Barcelona, s'emporten tots els beneficis i se'ls enduen a paradisos fiscals.

Som també la comunitat educativa, els professionals de la salut, que en un moment de retallades absolutament insuportables que estan “ficant” en perill els drets i els serveis bàsics... Aquests professionals, en els nostres hospitals, en les nostres escoles bressol, en les nostres escoles i universitats, molt per sobre de les seves obligacions contractuals, estan deixant-se la pell per garantir els drets de tots i de totes. Gràcies.

Som les persones migrants, les persones migrants a qui no se'ls reconeixen drets. I aquí cap persona pot ser il·legal. I guanyarem Barcelona perquè volem tancar el Centre d'Internament, un forat de la vergonya, un forat que nega els drets humans i no pararem fins tancar el Centre d'Internament i farem tot el que calgui perquè totes les persones migrants siguin ciutadans de primera, i no només tinguin els drets socials garantits, sinó que tinguin garantida la participació política a tots els nivells.

Som també els treballadors i treballadores municipals. Moltíssims treballadors i treballadores municipals ens han contactat a Guanyem Barcelona perquè estan farts de veure com els partits polítics han utilitzat la institució i perquè volen “ficar” tot el seu coneixement, tota la seva experiència, al servei d'aquesta ciutat i dels seus veïnes i les seves veïnes.

Som moltes famílies i nuclis de convivència molt diversos. Ja no hi ha una única família, així ja no va de mames i papes amb els fills. Aquí hi ha moltes famílies, moltes unitats de convivència, diversitats sexuals, pluralitats sexuals i d'afectes que són una riquesa de la ciutat i que totes elles han de tenir tots els drets i tot el reconeixement garantits també.

Som també, en primer terme, els nens i nenes d'aquesta ciutat. Els nens i nenes es mereixen poder *disfrutar* de la ciutat, que es garanteixin els seus drets, però es mereixen també ser contemplats com a subjectes de dret, com a protagonistes. Moltes vegades, molts nens i nenes tenen més sentit que molts adults que s'han deformat amb el creixement. Així que no només cal cuidar els nostres nens i garantir els seus drets, sinó que cal escoltar-los i cal deixar-los parlar.

Som la gent gran, els nostres avis, àvies, pensionistes... Que no només ens toca guanyar per garantir que tothom, absolutament tothom, tingui una vellesa digna, on es garanteixin totes les atencions que siguin necessàries. No només per això. Sinó que també perquè la gent gran té molt a dir i no se l'està escoltant: s'estan fent polítiques per a la gent gran, amb nom de la gent, sense comptar amb la gent gran. I la gent gran no només té molt a dir de quines polítiques necessita. Necessitem nosaltres la gent gran. La gent gran són un pou d'experiència, de memòria històrica, que necessitem per millorar el nostre present i el nostre futur. Així que necessitem la nostra gent gran, hem de cuidar la nostra gent gran.

Vaig acabant... és que som molta gent! Com podeu veure som moltíssima gent.

Som també la nostra gent jove. La nostra gent jove a qui se li ha demanat moltíssim esforç: se li ha demanat que es preparés, que faci estudis de tota mena, màsters... Però després no se'ls i dona cap oportunitat d'aportar tot el seu coneixement, la seva força, la seva energia les seves idees... I l'estem expulsant de la ciutat. Volem que la nostra gent jove es quedi aquí i pugui donar el millor de si mateixa pel bé comú.

No oblidem mai qui som i per què estem aquí. No oblidem mai i no deixem de ser qui som. Gràcies.

Taula del tipus de marc ideal segons Antonio Rivas Vegeu bibliografia

Un tipo ideal de marco: <i>dimensiones y estrategias del enmarcamiento</i> (a más integración de dimensiones y estrategias, más capacidad movilizadora)	
Dimensiones del enmarcamiento (áreas temáticas)	Estrategias de enmarcamiento (técnicas para interpretar las áreas temáticas)
1. Indicar una cuestión del debate público	1. Asignarle un concepto o eslogan
	2. Hacerla empíricamente creíble mediante una referencia real
2. Definirla como un problema, resaltando la discrepancia ser-deber ser	1. Concretar el problema refiriéndolo a la experiencia cotidiana
	2. Situarlo en un contexto o esquema más amplio (marcos, esquemas, guiones)
	3. Dramatización: prever implicaciones en el futuro.
2. Atribución causal: 1) Definición de la causa	1. Asignarle un concepto (estalinismo, neofascismo...)
	2. Atribuirlo a actores colectivos externos responsabilidad de otros.
3. Definición de los agentes	1. Personalizar los actores responsables
	2. Atribuir intención
	3. Atribuir intereses particulares, opuestos al bien colectivo
	4. Moralización: considerarlos agentes no legítimos de la comunicación
3. Enmarcamiento de los objetivos	1. Encontrarles un concepto o eslogan
	2. Concretarlos mostrando los beneficios de los afectados y los medios para conseguirlos
	3. Esquematizar: cargarlos de valor relacionándolos con valores más altos
4. Enmarcamiento de las posibilidades de éxito	1. Hacer referencias históricas al éxito de los precursores
	2. Definir el número de posibles participantes: a mayor número, más posibilidades de éxito
5. Enmarcamiento de los destinatarios de las protesta (generalmente es el sistema político y más en concreto el gobierno) que se espera que den soluciones. Deslegitimarlo	1. Personalizar a los destinatarios
	2. Atribuirles intención
	3. Moralización: considerarlos agentes no legítimos de la comunicación
	4. Considerarlos sospechosos de corrupción
6. Autolegitimación de los movimientos sociales	1. Mostrar que representa intereses colectivos y universales
	2. Autocaracterizarse con un valor social central (ej.: movimiento por la paz)
	3. Reclutamiento de personas e instituciones dignas de confianza
	4. La credibilidad en sus temas y enmarcamiento de sus problemas. Acertar predicciones.

Taula del tipus de marc ideal segons Raimundo Viejo Vegeu bibliografia

Diagnòstic	El problema	Tema	Seleccionar (o mantenir) el tema	Assignar un concepte com "autoevidència"
			Verificació "empírica" del tema	Conferir validesa mitjançant indicadors del món real
		Problematització	Donar credibilitat al problema	Concretar el problema en referència a experiències conegudes
				Contextualitzar el problema en el món
				Dramatitzar la situació present
			Construir un greuge	Assignar un concepte
	Apel·lar als problemes individuals			
	Reivindicar valors abstractes			
	L'origen	Causa	Identificació de la causa	Assignar un concepte
			Determinació del 'origen de la causa	Atribuir la responsabilitats a col·lectius externs
		Agència/"ells"	Identificació de l'agent	Personalització dels actors responsables
			Moralització	Atribuir intencions
Atribuir interessos contraris al bé comú				
Deslegitimar com a canal de comunicació				
Pronòstic	La solució	Metes	Definició de les metes	Assignar un concepte central
			Definició de l'alternativa	Enunciar els beneficis a obtenir
			Defensa de valors abstractes	
			Rememorar èxits anteriors/aprendre del passat	
	Protagonistes	Agència/"nosaltres"	Autodefinició i moralització	Atribuir-se la representació exclusiva dels valors universals
			Atribuir-se la defensa exclusiva dels interessos col·lectius	
			Apropiar-se d'un valor social	
		Mostrar fiabilitat	Reclutar figures prominents	
	Encetar prediccions			
	L'acció col·lectiva	Interpel·lació	Restitució de l'haver de ser	Apel·lar a la responsabilitat de cada individu ca pa la comunitat
				Invocar els valors universals implicats en la solució del problema
			Participació	Vincular la resolució del problema amb la participació en l'acció col·lectiva
Senyalar l'acció o accions en què s'ha de prendre part				
Indicar la manera en que s'ha de participar				

Taula de demandes d'agregació de subjectes

Universal a què al·ludeix el discurs	Col·lectiu o moviment social que representa la demanda
Dones	Feminisme
Les veïnes i els veïns	Moviment veïnat
La gent treballadora	Sindicat, moviment obrer
La gent aturada	Aturats
Botiguers i cooperatives ³¹	Associacions de comerciants, cooperatives
La comunitat educativa, els professionals de la salut	Marees. Som Escola, Marea Blanca...
Persones migrants	Antiracisme, tanquem els CIEs
Treballadors i treballadores municipals	Sindicats, moviment obrer
Famílies i nuclis de convivència molt diversos	Moviment LGTB, mares solteres, etc.
Els nens i nenes	Pares i mares, famílies
Gent gran, els nostres avis, àvies, pensionistes	Gent gran, iaioflautes
Gent jove	Moviment juvenil i estudiantil

---

³¹Diu textualment “el petit comerç, el comerç tradicional, l'economia social i solidària, les cooperatives”.

Bibliografia

- Viejo, Raimundo. (2008). *Frame Analysis: Encuadre teórico, operacionalización empírica, líneas de investigación*. Barcelona: Seminari IGOP (UAB)
- Lakoff, George. (2004). *No pensis en un elefant!/: Llenguatge i debat polític*. Barcelona: Viena Edicions.
- Inglehart, Ronald. (1977). *The silent revolution: Changing values and political styles among western polytics*. Princeton, New Jersey: Princenton University Press
- Guanyem Barcelona. *Participa – Guanyem Barcelona*. Consultat desembre de 2014 a <https://guanyembarcelona.cat/participa/> [recurs web]
- Ascón, Miguel. (6 octubre 2012). *Beiras logra captar el apoyo del 15-M ourensano a* http://www.lavozdegalicia.es/noticia/ourense/2012/10/06/beiras-logra-captar-apoyo-15-m-ourensano/0003_20121006C6991.htm [notícia en línia]
- Viejo, Raimundo; Moruno, Jorge; Montoya, Marcos. (2 desembre 2012). *Las CUP explicadas a la izquierda española a* <http://blogs.publico.es/dominiopublico/6196/las-cup-explicadas-a-la-izquierda-espanola/> [article en línia]
- Kassam, Ashifa. (5 juliol 2014). *'Yes he can!' How Spanish indignado Pablo Iglesias aims to use a wave of protest to build 'a decent country' a* <http://www.theguardian.com/world/2014/jul/06/pablo-iglesias-indignado-podemos-spain> [notícia en línia]
- Cué, Carlos E. (26 maig 2014). *Pierde el bipartidismo tras el fuerte castigo de los electores a PP y PSOE a* http://politica.elpais.com/politica/2014/05/25/actualidad/1401029782_739281.html Martínez, Guillem (coord.). (2012). *CT o la Cultura de la Transición: Crítica a 35 años de cultura española*. Barcelona: debolsillo.
- *Web del Centre Social de Sants*. Consultat desembre de 2014 des de <http://www.centresocialdesants.org/guanyem-barcelona-es-presenta-a-sants/> [recurs web]
- Europa Press. (16 juliol 2014). *Más de 400 personas participan en el encuentro de Guanyem Barcelona en Sants, a* <http://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20140716/54411176758/encuentro-guanyem-barcelona-sants.html> [notícia en línia]
- Guanyem Barcelona. (18 setembre 2014) *“I ens preguntaran qui som” Discurs d'Ada Colau per Guanyem Barcelona #SomGuanyem*. Recuperat octubre 2014 des de <https://www.youtube.com/watch?v=BpoIvIII-eU> [vídeo en línia]
- Laclau, Ernesto. (2006). *Por qué construir un pueblo es la tarea principal de la política radical*. Cuadernos del CENDES, mayo-agosto.
- Rivas, A. (1998). *El análisis de marcos: una metodología para el estudio de los movimientos sociales*. A Ibarra, Pedro i Tejerina, Benjamín. *Los Movimientos sociales. Transformaciones políticas y cambio cultural*. Madrid, Trotta, 1998.
- *Entrevistas a Ernesto Laclau*. CDC, Caracas, v. 22, n. 58, gener 2005. Recuperat desembre 2014 des de http://www.scielo.org.ve/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1012-25082005000100008&lng=es&nrm=iso [recurs web]

- Fort Apache. (2014, novembre 19). *Alberto Garzón e Íñigo Errejón debaten sobre populismo*. Recuperat desembre, 2014 des de <https://www.youtube.com/watch?v=CXd-WQH9j3c> [vídeo en línia]
- Laclau, Ernesto. (2005). *La Razón populista*. El Salvador; Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica